

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1193

G 8

1193
G 8

INLEYDING

TOT DE
GRONDREGELS

DER

VLAEMSCHE

SPRAEK- 163
EN 173

SPELKONSTE,

AENTOONENDE

*De Verwarring, verschillig Ge-
bruyk en Misbruyk dezer
TAE LBESCHRYVERS.*

TE DENDERMONDE
BY DE WEDUWE J: DUCAJU. 1783

NED.
LETTERK.

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text at the bottom of the page]

VOORBERIGT.

Ene VLAEMSCHE SPRAEKKONST, voorschryven is zig begeeven in eenen Doolhof, doorkruyst met ontelbaere bebaende en onbebaende wegen, van welke men nauwelyks eenen kan betreden zonder eenen inwooner t' ontmoeten, die ons schieelyk te rug sloot en luydelig toeroept, dat men eenen anderen weg moet verkiezen om de regte baen te vinden; maer dan raekmen ligtelyk in meerdere dwaeling.

Wat ontelbaere Doolwegen? wat ongegronde, eygenzinnige en verschillende behandelingen zyn'er niet in onze Tael? De Schryvers betwisten elkanderen, en elk wilt aen zyne gezindheyd, landaerd oft gebruyk de zegebladen toeëygenen.

Wat middel is'er, om dezen Doolhof, deze dwarsgezindheyd te verydelen? dit noodlot aen onze Tael t'ontrukken?

Den voordeeligsten dunkt my te zyn: dat door een Konstgenootschap ofte Opperschool (Academie) eenen Prys zoude toegewezen worden voor den genen, die de geletterdste Spraekkonst opstelt: Dit zoude angetwyffeld alle Tael-iveraers aenmoedigen, om dit lofsryk Praelloof te plukken. Naer dat dan de gekroonde Spelkonst door d'Opperschool en eenige der kloekste Kampers xypelyk doorsnuffeld en (noodig zynde) verbeterd waer, zoude door hogere Hande Drukkers en Schoolmeesters aenbevoelen moeten worden, de zelve stiptelyk te volgen. In dit den eygenzinnigen Schryver niet betugelde, het zoude (denk ik) zyne wederstreving stremmen, en de klemmen zyne schriften benemen.

Alle volken beiveren bunne Tael en poogen dit tot volmaektheyd te brengen; maer de Vlaemingen

VOORBERIGT.

zyn lastertig tot de bunne, en blyven oft warden by gevolg in de schoonbeyd, zuiverbeyd en rykdom onzer woorden onkundig, misbandelen die in d' uyt-spraek, volgens bunnen landaerd, zoodaniglyk, dat een en t' zelve woord in het schrift en uyt-spraek taenmael verschilt en een ander woord schynt te wezen.

De Regtsgeleerde en geletterdste Persoonen doormengen deze woordryke Tael met menigvuldige onnoodige, oneygene en ontaerde woorden, die de geleerdste en vloeybaerste schynen in bunne Taet-abraekende schriften.

Verscheyde Nieuwsgezinde hebben groote verwarring geteelt met de Letteren te teekenen; ook zyn 'er moeyelykbeden ontstaen uyt het verschil van sommige woorden, zoo men zal aenwyzen.

Alla welke maer eenen last in de Tael voeren, daer de Latynen ons een genoegzaam voorbeeld geven, om welkers Tael te leeren den rypzinnigen en wel-aennemenden zig vele jaeren moet bevluytigen, om te mogen zeggen, dat hy in 't Latyn erwaeren is.

Endien elk van myn gedagt waer: alle vermyd-baere moeyelykbeden zouden uyt onze Tael geruymt en den gemakkelyksten middel ingelast worden; mids at, wat last bybrengt, onze denkbeelden bezwaert en afkeer der zelve veroorzaekt, daer in tegendeel het gemak ons streelt om onze voorwerpen te beneerssigen en woords-te-zetten.

Wen heeft d' inbeelding, die ons van 't redenspoor, my niet doen denken, dat deze Spraek-konst van wederstreving zat bevyrd blyven: ik beooge allesnelyk eene Inleyding om onze Tael allengskens op vaste Grondregels te bepaelen, en agte mynen toer wyterlyk voldaan, als 'er in deze maer een denkbeeld tot verwoording der zelve word bevonden.

VLAEMSCHE SPRAEKKONST.

I. HOOFDSTUK Van de Letteren.

MEn heeft noodig voor onze Vlaemsche Tael en invloeyende oneygene woorden zesentwintig Letteren, te weten:

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M,
N, O, P, Q, R, S, T, V, U, W, X, Y, Z.

De welke wy uytspreken:

A, Be, Ce, De, E, eF, Ge, Ha, I, Je,
Ka, eL, eM, eN, O, Pe, Qu, eR, eS, Te,
Ve, U, We, iX, Y, Ze.

Deze Letters worden verdeelt in *Klinkers*, *Halveklinters*, en *Medeklinkers*, gemeenelyk genaemd: *Vocaelen*, *Liquiden* en *Consonanten*; onder welke de H niet word gerekent.

De *Klinkers* zyn deze vyf: **A, E, I, O, U**. Zy worden *Klinkers* genaemt, om dat zy zonder behulp van andere Letteren geluyd geven, ook om dat men zonder de zelve geene Letter-greep kan spellen.

Aenmerking op het Geluyd dezer vyf Letteren.

Uytsprekende de **A**, bevind men, dat het geluyd in de keel schrabt zonder dat het in den mond komt; dat het geluyd der **E** zig vermaekt in het midden des monds; dat het geluyd van de **I** slaet tegen de tanden; dat het geluyd van de **O** op de tanden ligt, en met geweld de tong doet agterwyken; dat men het geluyd van de **U** uyt den mond blaest.

Het veelley gebruik van de **Y** stelt my eenen hinderpael om over haer den Regek voor-te-schryven. Zy word by ons hard uytgesproken, en geeft haer geluyd zonder behulp van andere Letters, als: *my, by, zy*. Haer gebruik is by ons zoo sterk ingewikkelt, dat wy gedwongen worden *des, Roches*, hier in op te volgen, en haer voor den zesden *Klinker* te tellen.

Sommige nemenze voor eene Grieksche *Ypsilon*: andere houden haer voor den *Tweeklank ij*, en zeggen, dat onze Voorouders in de jaeren 500 en daer naer altyd geschreven hebben: *mii, gii, ii*, het welk men ziet in de Digten van *Laurens*, bygebracht tot lof van *Theodoricus*, Koning der Gotthen, en andere. Maer hunne Opvolgers ziende, dat dezen *Tweeklank* geleecken den *Klinker u*, besonderlyk als hy door onagtzaamheyd niet geteckend was, ook dat men hem zoude aenzien voor het *bevend-Geluyd*.

als in *Saül*, hebben dan de tweede *i* een weynig doorgetrokken, aldus *ij*; waer uyt zy besluyten, dat de fransche Letter *je* in ons Letterorden zoude gewikkeld zyn.

Wenschelyk waer over deze Stronkel-letter eenen algemeynen Regel.

Van deze *Klinkers* worden *Tweeklanken* (*Diph- tongen*) en *Dryklanken* (*Triphtongen*) gemaekt, als

ae in baen, *ee* in een, *ie* in hier, *oy* in oyt, *ai* in hair, *ei* in steirt, *oe* in doet, *ue* in muer
au in bauw, *eu* in beul, *oo* in doop, *uy* in kuyt,
ay in kaye, *ey* in Mey, *ou* in goud, enz.

Sommige zeggen *au* den Klank te hebben als *ou*, by Voorbeeld: *Paus* gelyk *Pous*: andere maeken hier tusschen groot verschil, en zeggen, dat *au* word uytgesproken als in *Paulus*, *Laurentius*. Diesvolgens dat den *Tweeklank au* in de volgende woorden vereyscht word.

Bauw, brauwen, dauw, grauwen, blauw, flauw, hauwen, knauwen, klauw, krauwen, lauw, mauw, Paus, pauw, rauw, vauwe, betrauwen, waerschauwen, enz.

Den *Tweeklank ou* in

Ouderdom, ouders, schouders, bou, hout, houden, koud, mout, smout, zoude, enz.

Dryklanken zyn dry verscheyde *Klinkers* in eene Lettergreep, als

uey in zaeyën, § *ieu* in nieuw,
ueu in leeuw, § *uey* in moeyté, enz.

VLAEMSCHE

De *Harveklinters* zyn deze zeven Letteren: eF, eL, eM, eN, eR, eS, iX; aldus genaemd, om dat zy de noodige *Klinkletter* voor hebben, ook om dat zy een zagt geluyd geven.

De *Medeklinters* zyn de twaelf volgende: Be, Ce, De, Ge, Je, Ka, Pe, Qu, Te, Ve, We, Ze; alzoog genaemd, om dat zy het behulp der *Klinters* noodig hebben, welkers geluyd agter ofte naer gehdort word.

B E H A N D E L I N G

Van 't Gebruyk, Kragt en Geluyd der Letters.

VAN DE LETTER A.

DE A heeft eenen eygenen harden Klank, als in *kat, rat, vat*: maer zoo zy van eene E gevolgt word, verliest zy een weynig van deze hardheyd; gelyk men kan hooren in

Al, ael.	bad, baed.	bal, bael.	ban, baen.
bas, baes.	dag, daeg.	dal, dael.	dat, daed.
gaf, gaef.	gat, gaet.	hak, haek.	kal, kael.
kap, kaep.	kas, kaes.	kat, kaet.	lag, laeg.
laf, laef.	lak, laek.	lat, laet.	mag, maeg.
mal, mael.	man, maen.	mat, maet.	nam, naem.
nar, naer.	nat, naed.	rad, raed.	ram, raem.
rap, raep.	val, vael.	van, vaen.	wal, wael.
zag, zaeg.	zak, zaek.	zal, zael.	zat, zaet.

DE LETTER B

BEeft groote gemeynschap met de P; dog word zagter uytgesproken, welk verschil zig in de volgende woorden ontdekt.

Bad , pad.	bakt , pakt.	bannen , pannen.
bas , pas.	bek , pek.	belle , pelle ,
ben , pen.	berd , pert.	beter , peter ,
bees , pees.	billen , pillen.	binnen , pinnen.
bot , pot.	bylen , pylen.	baeren , paeren.
best , pest.	bael , pael.	buyten , puyten.

DE LETTER C

W Ord scherp gelyk eene S uytgesproken: vele Taekenners agten deze noodig in *vercierien, cingel, cepier, cipressenbout, cirkel, siter, citroen, cederboom, celle, cement, cyfferen, eyns.* Hier tegen zeggen eenige, dat men de S billyk zoude kunnen gebruyken, en zoo wel schryven: *fieren, fingel, syfferen*, als: *felder, funne, simpel*, enz. Indien 'er middel waer om de S in de plaets der C te stellen, dit zoude gemak voor de Tael bybrengen, behoevende dan haer gebruyk in de weynige vlaemsche woorden niet in geheugen te houden.

Voortyds had de G den klank als eene K voor de Letteren *a, l, o, r, u*, als: *Camme, clomp, comen, crank, cudda*, enz. welke woorden men behoort te spellen met de K. Onkundige schryven nog: *ick, back, beck, bock, buck*; alwaer de C teenemaal overtollig is: ook word de zelve uyt *boecken, boeken* gebannen, behoorrende *boeken, bokken* te schryven.

By vele Schryvers, ofte slaeven der gewoonte, ziet men nog de C, in de behoorlyke plaets der K, in *Carel, Claes*. De Hollanders schryven zelfs *Karolus, Katarina*; dog denke, dat de C in deze onvlaemsche eygene Naemwoorden haere regtmaetige plaets bekleedt.

De Letter *D* luyd zagter dan de *T*, als in

Dak, tak.	dal, tal.	dapper, tapper.
dam, tam.	den, ten.	deelen, teelen.
dyk, tyk.	dol, tol.	dieren, tieren.
droef, troef.	dugt, tugt.	doppen, toppen.

M En moet de *D*, ofte de *T* gebruyken, ingevolge het meervoudig Getal met de zelve gemaekt word, als *hoofd hoofden, maet maeten*, enz.

Deze Letters fluyten menigvuldige gelyke Woorden: als in *zweird* en *zweirt*; *geleerd* en *geleert*. De *D* is noodig in het Naemwoord *zweird*, hebbende in 't Meertal *zweirden*. Men gebruykt de *T* als *zweirt* van het Werkwoord *zweiren* afdaelt, B.V. Hy *zweirt* my met zyn *zweird* te dooden. Zy *zweiren* den vyand door hunne *zweirden* te vernielen.

Den Leerling kan het gebruyk dezer twee Letteren naspeuren in de volgende woerden.

<i>Baerd</i> , baerden der mannen.	<i>Baert</i> , baeten. De deugd baert vreugd.
<i>Beyd</i> , beyden, wagen; oft beyde, twee.	<i>Byt</i> , byten: den hond byt aen een been.
<i>Duyd</i> , duyden, beteekenen.	<i>Duyt</i> , twee duyten maeken een oord.
<i>Gord</i> , gorden, omringelen.	<i>Gort</i> , gorte-bry.
<i>Græd</i> , græden van konst oft wetenschap.	<i>Graet</i> , gtaeten der visschen.
<i>Eed</i> , eeden, eenen eed doen.	<i>Heet</i> , den oven heeten.
<i>Houd</i> , houden. <i>vud</i> , <i>vuden</i> man.	<i>Hout</i> , houten hamen.
	<i>Hauwt</i> , <i>afbauwen</i> .

Laed, een ſchip laeden.

Lind, linden-boom.

Luyd, de klokken luyden.

Myd, myden, uyt den weg ruymen.

Mild, milden oft goedjonſtigen menſch.

Rad, raders, het rad van eenen wagen.

Roed, geeffelroede.

Roed, zekere maet.

Scheld, Schelde rivier; *Scheld*, ſchelden laſteren.

Veld, vrugtbaere velden.

Voed, voeden, opvoeden.

Vond, hy vond, zy vonden.

Weyd, weyde oft wey, veld. *Wyd*, enen Prieſter wyden. *Wyd*, breed, verre afgelegen.

Wild, wilde beeft, wilden menſch.

Wind, winden, Zuyden wind.

Zied, zieden: het water kookt oft zied.

Zoud, zouden: gy zoud dit doen.

Zaed, zaeden, lynzaed.

Loet, laeten, toelaeten, oft aderlaeten.

Lint, zyde linten.

Luyt, op de luyten ſpelen.

Myt, houtmyten, *Meyd*, dienſtmeiden.

Milt, milte, inwendig deel des lighaems.

Rat, ratten, ſchadelyk gedierte.

Roet, ſmeir. *Roet*, zoet uyt de ſchauw.

Schelt, ſchellen: hy ſchelt eenen appel.

Velt, vellen: hy velt zynen vyand neder.

Voet, voeten der menſchen.

Font, Doopvonten.

Weyt, weyte, terw.

Wyt, wyten, te laſt leggen.

Wilt, willen: gy wilt gaen wild jaegen.

Wint, winnen: gy wint enen ſtuyver.

Ziet, van zien: hy ziet ſneht.

Zout, zouten, in het zout leggen.

Zaet, zaeten voor de ſchepen.

De woorden, eyndigende in *beyd*, moeten met de *D* gesloten worden; als: *Schranderbeyd*, *botbeyd*, *goedbeyd*, *hoosbeyd*; stellende den in de plaets van *gd*, maekt: *Schranderbeyden*, enz.

Van verscheyde geleerde Schryvers word uytgezondert het woord *Godt*, om dat het geen Meervoud en heeft, ook om te onderscheyden aen de valsche *Goden*, als mede dat *Godt* in andere taelen met vier letters gespelt word: als in 't Grieks, Latyn, Spaens, Frans, Hoogduyts, enz.

De Hebreewen, uyt eerbied, durfden dat woord niet uyt spreken, maer noemden alleene-lyk de vier letteren.

In tegendeel schryven zeer vele *God*, zeggende, dat den redenzin het verschil van den waeren *God* en valsche *Goden* genoegzaam ontdekt; ook dat men de *T* moet agterlaeten in *Godes*, *Godelyk*, het welk by den hoogdraevenden *Vondel* en andere in gebruyk is geweest.

'T is altyd eene mistelling, te schryven: *God-delyk*: aengezien *Godlyk* oft *Gadelyk* beteekent *God-gelyk*: dus kan men niet stellen: *Godde-gelyk*.

DE LETTER E

W Ord nu hard, dan zagt uytgesproken, als: *mede*, *vrede*, *redelyk*, *stedekan*, enz. in welke woorden men genoegzaam hoort, dat de *E* der eerste Lettergrepe harder geluyd geeft als de tweede.

Twée *EE* by malkanderen worden door de Nieuwsgezinde eenen dryderhanden Klank toegevoegt, tot welkers uytspreeke zy de Geluydteekens noodig agten.

D'eerste schryven zy zonder teekenen, aldus: *Ben, geen, vee, leeren, eere, been, meest, bleek, zeenen, bloed, reep, reede, zeel, steen, zee, enz.*

Zy teekenen de tweede *E*, en zeggen den Klank der zelve hard te wezen in *beest, geest, weest, stelt, meel, smeel, beek, pleegt, spreekt, enz.*

EE wordende by hun als *EI* uytgesproken, teekenen zy aldus: *Meert, neerstig, geleersd, beer, zweeren, geweer, peerd, weerdig, neering, enz.*

In tegenstryd zegt Balduinus Janssens in zyne *Spraekkonst*, gedrukt te Brugge in 1775, dat het eenen misflag is, de woorden *beest, geest*, te teekenen, om dat de *E* in deze haer eygen Geluyd behoud: maer dat de zelve moet geteekend worden in *leeren, meer, geen, gebeel*, om dat zy in deze woorden een ander Geluyd geeft als men die in de Letterrol naemt.

Andere wederom teekenen de *E* op andere wyze.

Zie dus van deze Klinkletter eenen verwarden doolhof.

Elk wilt volgens gezindheyl oft landgebruyk het voorregt op haer Geluyd hebben. Om dan in het bezonder voor elke Stad en Land de woorden te teekenen, gelyk zy daer uytgesproken worden, zoude men by alle de Geluydteekens der vier wereldds deelen nog vele nieuwe mogen opzoeken, om het menigvuldig verschil der uytspreekte te doen onderscheyden.

De vlaemsche Schryvers zeggen, dat onze Tael bestaet uyt het zuuyver Geluyd der Letteren, zonder aen de zelve eenige praeming ofte geweld te moeten gebruyken... Hoe konnen

sommige zig zelve zoo eenvoudiglyk tegen-
spreken, met de twee *EE* in een en 'tzelve
Spelling woord tot eene dryverschillige uyt-
spræk te vringen, en de *E* het Geluyd van de *I* zon-
der nood toe-te-voegen, daer wy de *I* in onzen
Letterlyst hebben, die men bekwaemelyk kan
gebruyken in *Peird*, *weirdig*, enz., oft met de
Hollanders *Paerd*, *waerdig*, schryven?

Men zoude mogen opwerpen, dat de Tee-
kens noodig zyn om het verschil der woorden
uyt-te-drukken, als: *Leest* van lezen, en *leest*,
schoenmaekers leest; dog het gebruyk oft reden-
zin doet het zelve genoegzaam kennen.

Ik oordeele, dat het behoorelyk en eygen aen
onze Tael is, de twee *EE* een gelyk Geluyd
te geven, en *deel* zoo voor *gedeelte* als voor
plank in den zelve Klank uyt-te-spreken, te
weten in Voorlezing en op het Konsttooneel:
want men zou lang mogen arbeyden om dezen
Regel in de gemeyne saemenspraek uytwerk te
doen hebben.

De Digtters gebruyken het *Omvangteeken* in
heên voor *beden*; *kleêren* voor *kleederen*, *broêr*
voor *broeder*, *belaên* voor *belaeden*; *Goôn* voor
Goden, enz.

De *E*, die de Lettergrepen scheidt, word
met twee stippen geteekent, *B.V.* *Ik dien diên*
Heer. *Qns oog vernoegt zig in het bezien dezer*
eype beziên. Zoo ook in *geêrst*, *geêgt*, *geêert*,
beêeden, *peên*, enz.

De Hollanders en eenige andere behouden
twee *EE* in *weezen*, *deezen*, *geeven*, enz. om
't *Heental* na 't *Meental* te schikken.

Andere zeggen, dat eene **E** in deze woorden t volkomen Geluyd geeft; vervolgens dat men d' andere, als overtollig, mag agterlaeten, ook dat men den kortsten middel voor deze Letter, die zoo menigmael in gebruyk komt, behoort te kiezen.

DE LETTER F

H Eeft sterkeren Klank als de *V*, zoo men kan hooren in de volgende woorden:

Fael, vael.	fel, vel.	feyl, veyl.
fier, vier.	fiel, vieh.	fits, vits.
faem, vaem.	form, vorm.	enz.

Sommige schryven: *Lov, grav, brief, gaev, leeft*, enz. om dat het Meertal met de *V* gemaekt word, B.V. *Geev*, met byvoeging van *en en er*, is *geeven, geever*. Op de zelve wyze zou men de *Z* voor de *S* kunnen verwisselen, als: *Leëz, leezen, leezer*, enz.

Schoon ik my voorstelle, dat de gegrondheyd van dezen Regel met er tyd zal gevolgt worden, dunkt het my nog te vroeg, hem vast te willen stellen, om dat hy te sterk tegen de gewoonte zoude kanten, te strydig wezen aen de spelling aller Schoolboeken, en by gevolg den Leerling te veel verwarring bybrengen, als mede, om dat eenige Schryvers het Geluyd van de *F* en *S* in deze eenvoudige woorden noodig agten.

DE LETTEREN G EN CH,

O P het eynde der Lettergrepen, worden tot heden in gelyken Geluydtoon uytgesproken en doorgaens in de zelve woorden gebruykt om kunne verschillige bediedenis te doen merken,

als: *ligt van ligger, ligt dat niet zwaer is, ligt, helder licht, enz.*

My, benevens andere, dunkt, dat alle Taelkundige (rypelyk doorgrondende het verschillig Geluyd dezer Letteren.) moeten verwerpen, van den zelve Klank der *G* aen *CH* toe-te-voegen.

Den Klank der *G* is eygen aen onze Tael, als in *mugge, rogge, dog, slag, enz.*

De *C* en *H* geven een scherp Geluyd, door 't welk men ligtelyk ontdekt, dat men *mucbche* niet voor *mugge*, noch *rocbche* voor *rogge* kan uytspreken.

'T is veragtelyk den Klank der Letteren te vringen oft te vervalschen alleenelyk tot het verschil van weynige woorden: kunnen wy deze in de saemenspraek onderscheyden, zoo zullen wy de zelve ook gemakkelyk in het lezen (door de bystaende omstandigheden) kennen: te meer zal het niet weynig gemak bybrengen, dat men in het schryven niet zal moeten overdenken om de *G* oft *CH* te gebruyken.

Ons dient de *CH* te vlugten zoo veel als bestendig is; waerom reeds verscheyde Hollanders en andere schryven: *Room's Opperhoofd, Romeyns Ryk, Hemels gezang, hels gebroed; schoon zy deze Letters plaetsen in Room'schen Opperpriesier, Romeynsche Kroon, Hemelschen zang, helschen geest, enz.*

B: Janssens is zoo grooten vyand van de *CH*, dat hy, om de zelve geheelyk uyt onze Tael te bannen, voorstelt: de *G* hunne plaets te laeten vervullen, en, voor *schande schryven, sgande sgryyven* te stellen; dog ik denke, dat zyne voorstelling van navolginge zal vervremd blyven. Wy kunnen deze in 't begin der Lettergrepen

niet missen, en zy geven hun geluyd in *schande*, *schenden*, gelyk hier te lande by de Latynen in *schema*, *schistus*, enz.

DE H,

Die van sommige *He*, van andere *Afsche* en *Hache* genaemt word, is eygentlyk eene *Aspiratie*, Aenblaazing, ofte Ophaeling uyt de borst, die de volgende Klinkletter met kragtiger geluyd verheft, gelyk in de volgende woorden:

Aen, Geef-teeken.

Aelen, visschen.

Aes, voedsel.

Akker, stuk lands.

Al, al-te-saem.

Als, wanneer.

Aken, eene stad.

Ebbe, vloed.

Egt, de trauw.

Eer, agtbaerheyd.

Effen, glad.

El, daer men mede meet.

Erten, om t'eten.

Ey, van een kieken.

Of, ofte.

Oog, daer men door ziet.

Open, ongesloten.

Oud, bejaerd.

Uer, van den tyd.

Uyt, voorstel-woord.

Uylen, nagtvogels.

Haen, van de kiekens.

Haelen, iet haelen.

Haes, wild dier.

Hakker, kapper.

Hal, daer men verkoopt.

Hals, deel des lighaems.

Haeken, om te visschen.

Haeken, verlangen.

Hebbe, ik hebbe.

Hegt, van een mes.

Heer, agtbaeren persoon.

Heffen, opnemen.

Hel, plaets der ongelukkige.

Herten, der menschen ofte beesten.

Hey, heyde-kruyd.

Hof, verlustplaets.

Hoag, verheven.

Hopen, betrouwen.

Hout, houtte brug.

Huer, huyshuer.

Huyd, beestenvel.

Huylen, schreeuwen.

C

DEN MEDEKLINKER J,

DEn welken wy gebruyken in *Jan, jaer, jaegen, jammer, jeugd, jongman*, bekleed maer de plaets van de KLINKLETTER I; want men hoort wel, dat hy in deze het geluyd niet geeft, dat de Fransche aen *Jean en jamais* geven. De *Je* is ons alleenelyk dienstig in de woorden van *verkleyning*, als: *Boomtje, steentje, fraetje, boontje, staeltje*, enz. 't gehoor getuygt ons, dat *je* in deze zeer verschillig klinkt aen *ie* in *tien* en *tieren*.

Eenige schryven: *Boomtjen, andere Boomje*, enz.

De Letter *K* word openbaerelyk uytgesproken: *Kat, kegel, kind, komt, kus, klugt, klagt, knegt, kwaed, kwynen*, enz.

De Letters *L, M* en *N* hebben 't Geluyd, als in *Lat, mat, nat. Let, met, net. Lier, mier, nier. Lot, mot, noot. Lust, muts, nut.* enz.

VAN DEN KLINKER O.

VOlgens 't gevoelen van sommige Schryvers luyden twee *OO* naer elkanderen dikwils gelyk *OI*, als in de volgende, maekende van

Bot, boot. bom, boom. dod, dood. hop, hoop. kop, koop. lof, loof. lot, loot. om, oom. pot, poot. won, woon. rok, rook. vos, voos.

Zoo ook in *brood, bloot, boon, bloo, boor, dood, doos, goochelaer, groot, boefd, boert, loon, lo pen, moord, oog, oor, oosten, poogen, poert, rood, rooven, poos, room, roos, schoon, schroom, tool, toom, toon, troest, voot, woon, zoe, zoem, weds, dooven, gedoogen, ook, enz.*

Zy spreken *OO* ook hard uyt, waerom zy de tweede teekenen, als in *doór*, *kloóf*, *bazelnoót*, *school*, *beloéft*, *bloés*, *doólt*, *doórn*, *goót*, *kroóp*, *woorden*, *oérdeel*, *soért*, *zoól*, *voór*, *woórd*, enz.

De volgende woorden, in Spelling gelyk, onderscheyden zy door de geteekende *ó*.

<i>Boog</i> , iet boogen.	<i>Boóg</i> , schiettuyg.
<i>Geloofst</i> , iet gelooven.	<i>Geloóft</i> , van loven.
<i>Hoop</i> , eenen hoop volks	<i>Hoóp</i> , betrouwen.
<i>Kool</i> , vrugt om t'eten.	<i>Koól</i> , verbrand hout.
<i>Nood</i> , gebrek.	<i>Noót</i> , die men kraekt.
<i>Poort</i> , Stads poort.	<i>Poórt</i> , paling vangen.
<i>Schoof</i> , bondel graens.	<i>Schoóf</i> , van schuyven.
<i>Schoot</i> , op den schoot zitten.	<i>Schoót</i> , van schieten.

B: *Janssens* dezen Regel bestrydende, teekent de *O* in *broód*, *boót*, *doód*, *geboór*, enz. tot kenmerk, dat zy in deze van *Geluyd* verandert, en zegt, dat zy de peirden agter den wagen spannen, die de *O* in *door*, *kloof*, *bazelnoot*, *school*, *voogd*, enz. teekenen, om dat zy in deze haeren eygenen Klank behoud.

Onze Voorvaders hebben deze Letter niet geteekent, wie zal de proef maeken, dat zy de zelve verschilliglyk hebben uytgesproken?

De Hollanders en letterkundige Vaders gewezene *Jesuiten* laeten de twee *OO* gelykelyk klinken: zy hebben het *Geluydteeken* in *kool* oft *koal* niet noodig om hunne verschillige beteekenis te kennen, en wy zouden dommerikken moeten zyn om hun uyt den redenzin niet te kunnen onderscheyden.

Ik meene, dat de goede Taelkenners voor

eene grove mishandeling van 't zuiver Geluyd onzer Letteren moeten aenzien: *OO* als *OI* uytte spreken; waerom de nieuwe verwarde inbreuk dezer Geluydteekens dient uytgeroeyt; te meer om dat zy de Tael bezwaeren: want de minnaers der zelve verzuymen die menigmael, om de lastigheyd, in hunne eygene schriften.

Ongetwyffeld zal men tot wederstreving onze gewoonte ten toon stellen, volgens welke d'uytspraak van *kooł* en *kool* zeer verschilt; dog wy zyn verdwaeld en geblinddoekt, indien wy dit misbruyk tot Regel nemen.

Ik wete wel, dat deze voorstelling vrugteloos is voor gemeyne saemenspraeken, in de welke de *O* aen het noodlot onderworpen ligt, om even als d'andere Letters door kwaede uytpraak verminkt te worden; maer in de lofspraeken en op de Tooneelen behoort men de Tael te behandelen na de konst, die de twee *OO* eene gelyke harde uytpraak toeëygent.

VAN DE LETTEREN *P*, *Q*, en *R*.

DE *P* is uytgelegd by de *B*; maer gevolgt wordende van de *H*, ('t geen in onze Tael niet gebeurt) hebben zy t'saem den Klank van eene *F*, als: *Philippus*, *Philosooph*, *Propheet*, moete uytgesproken worden: *Filippus*, *Filooxof*, *Profeet*, enz.

De Letteren *QU* zyn billyk door de *KW* uyt onze Tael gebannen; en men moet in plaets van *quaed*, *quellen*, *quetsen*, *kwaed*, *kwellen*, *kwetsen* schryven.

De *R* is de lastigste Letter in d'uytspraak, welkers proeve men heeft aen de kinders, die

eerst beginnende te spreken, de zelve niet als d'andere Letters kunnen uytgalmen. De *R* word altyd met eene stamering der tonge uytgesproken, als: *Raeden, reddden, rieken, rooken, rukken, verre, kruys, deur, enz.*

DE LETTER S

S Heeft eenen scherpen Klank, als: *Somme, schbroom, schbryven, enz.*

De *S* heeft tweederleye gedaente, te weten: de lange *s*, en de korte ofte ronde *s*: men gebruykt de lange in 't begin oft het midden der woorden, en de ronde op het eynde, als: *schande, beschermen, lessen, beslissen, mist, was, mes, enz.*

Den voorderen uytleg volgt by de *Z*.

DE LETTEREN T, V, U, W, X, Y.

T De *T* is uytgelegd by de *D*; maer in woorden van andere Taelen heeft zy dikwils den klank van *S*, als: *Exercitie, conditie, recreatie, enz.*

Aengaende de *V* is gehandeld by de *F*.

Den Klinker *U* luyd, als in *uwe*: men spreekt *UE* dikwils uyt gelyk eene enkele *U*, als: *mueren*; maer zoo de *E* voor de *U* staet, verliest zy een weynig van deze hardheyd, en maekt van

Gebueren, gebeuren, Schueren, scheuren.

Dueren, deuren. Kueren, keuren.

Nues, neus. Kus, keus.

De Letter *W* word wat langzaemer uytgesproken als de *V*, zoo men hoort in de volgende:

Waek, vaek. Weder, veder. Wist, vist.

Worm, vorm. Wulp, vult. Wys, vys.

De **X** is in onze Tael teenemaal onnoodig, alzoó men **K** en **S** daer voor bekwaemelyk gebruykt, als: *Bliksem, Ryksdag, grootelyks, voor blixem, Ryksdag, grootelykx, enz.*

Zy heeft in onvlaemsche woorden ook den Klank van **KS**, als in *Xaverius, Xenocrates, Xerxes, examineren, extra*, welke woorden uytgesproken worden aldus: *Ksaverius, Ksenocrates, Kserkses, ekserceren, ekstra.*

De **T** heeft by ons den Klank, als in *my, lyd*: in uytheemsche woorden, als: *Syllabe, Porphyrus*, luyd zy gelyk de **I**.

Men zegt, dat men in 't begin onzer Tael gescreven en gesproken heeft: *hoog-iet, zwaer-iet, gierig-iet*, beteekenende *iet* dat *hoog* is, *iet* dat *zwaer* is, enz. En dat de **H** daer by gevoegt is om meerdere kragt te geven; waer uyt onze Spelling: *hoogheyd, zwaerheyd*, zoude gesproken zyn.

DE LETTER Z

W Ord by onkundige zonder onderscheyd met de **S** gebruykt, niettegenstaende dat 'er tusschen beyde groot verschil is: als in *zaeyen* en *saeyette*, *zeden* en *sedert*, *zieken* en *fikkel*, *zomer* en *somme*, *zuyver* en *suyker*. Men hoort genoegzaam, dat in deze woorden de **Z** zagt en de **S** hard uytgesproken worden.

Het is dan noodig de Lettergrepen, die den Klank hard hebben, met de **S** te schryven, (de **S** uytsprekende als de Fransche in *sagesse, santé, savoir*) in tegendeel behoort men de woorden, die den Klank zagt hebben, met de **Z** te spellen, aen deze den Klank gevende, gelyk de Fransche aen *Leze-Majesté, bazard, onze, enz.*

De volgende woorden vereyffchen de *S*.

Sabel, saemen, saey, saffier, saffraen, safloers, salamander, salie, saliers, salaed, sendaelen, sardinien, sardyn, sas, sater, secte, siddersen, simme, simpel, sits, sober, solfer, sussen, enz.

Wy stellen de *S* voor de Letteren *C, L, M, N, P, T*, als: *schryven, slaen, smeden, snaeren, spit, stam, enz.*

Men schryft met de *Z*: *zaed, zaegen, zael, zak, zagt, zand, zang, zat, zadel, zalig, zee, zeer, zeem, zeep, zeel, zegel, zegen, zeggen, zeker, zelven, zelden, zerp, zeeuws, zes, zeven, ziek, zot, zoo, zoom, zoeken, zonne, zugten, zuylen, zynen, langzaam, enz.*

Men gebruykt ook altyd de *Z*, als zy van de *W* gevolgt word, als: *zwak, zwager, zweet, zwemmen, zwieren, zwygen, enz.*

Verscheyde Schryvers verbieden, de Lettergrepen met de *Z* te sluyten, als: *baez, booz, raezde, reynde*, en zeggen, dat men moet schryven: *baes, boos, raefde, reyde*; dog het kan ligtelyk gebeuren, dat de *Z*, die sedert eenige jaeren by ons merkelyke bezittingen van de *S* heeft ingenomen, haer ook uyt die plaetsen zal verdryven.

Deze Letter word van eenige *Zete* uytgesproken; dog wy noemen ze met vele Taelbeschryvers *Ze*, om dat de *S* (met de welke zy gemeynschap heeft) den Klinker *E* voor heeft, welken de *Z* agter aenneemt, aldus: *eS-Ze*.

Sommige noemen haer *Zeta*, zeggende, dat ons Letterorden met *A* begint, en met *A* eyndigt.

II. HOOFDSTUK

Van de Woorden.

Gelyk de *Lettergrepen* worden gemaekt van eene ofte meerdere *Letteren*, aldus worden de *Woorden* gemaekt van eene ofte meerdere *Lettergrepen*.

EENGREPIGE WOORDEN zyn: *Leert*, *in*, *de*, *jeugd*, *tot*, *eer*, *en*, *luk*, *want*, *grys*, *voor*, *wys*, *baert*, *schand*, *en*, *druk*.

TWEEGREPIGE: *Welke*, *willen*, *schrand*, *wexen*, *moeten*, *vele*, *boeken*, *lezen*.

DRYGREPIGE EN VEELGREPIGE: *Nydige*, *agterklappers*, *veroorzaeken*, *schrikkelyke*, *onmenschelykbeden*.

In onze *Woorden* is doorgaens een *eengrepig Wortelwoord*, van 't welk verscheyde andere door de *voor- en agter-zetsels* afdaelen, B.V. *Brauw*, met *en* en *er*, is *brauwen*, *brauwer*; met *y*, word *brauwery*; *her* voor *brauwen*, is *herbrauwen*; met *de*, *herbrauwende*; *lyk* in de plaets van *nde*, *herbrauwelyk*; *on* voorstellende, *onherbrauwelyk*.

Van *Roep* heeft men

Uyt-roep-er, *be-roep-er*, *vraek-roep-inge*, enz.

Met *druk* drukt men

Ver-druk-ker, *onder-druk-king*, *ber-druk-kende*, *be-druk-te-lyk*, enz.

Met *Knoop* maekt men

Knoop-er, *knoop-ster*, *knoop-sel*, *knoop-en-de*, *ge-knoop-ten*, *knoop-e-lyk*, *knoop-e-loos*, *on-knoop-elyk*, *ont-knoop-elyk*, *on-ont-knoop-e-lyk*,

ber-knoop-en, ver-knoop-en, in-knoop-en, los-knoop-en, be-knoop-en, enz.

Van draeg komt

Afdraeger, aendraegster, bedraegen, gedraegen-de, onverdraegebyk, berdraegen, indraegen, opdraeger, overdraegen, ontdraegen, omdraegen, verdraegen, voordraegen, enz.

De Woorden zyn negenderley, te weten:

NAEMWOORDEN,
LEDEKENS,
VOORNAEMEN,
WERKWOORDEN,
DEELWOORDEN,
VOORZETSELS,
KOPPELWOORDEN,
TUSSCHENZETSELS,
BYWOORDEN.

DE Naemwoorden zyn tweederley, te weten: *Zelfstandige en Byöegelyke.*

Zelfstandige zyn, als: *Koning, Bevelhebber, Krygsman*; voords alle Woorden, die eenen verstaenbaeren zin hebben, met daer voor te stellen *eenen, eene, oft een, B.V. eenen Vader, zene Moeder, een Kind.*

De zelfstandige Naemwoorden hebben *dry Geslagten*, te weten: het *Mannelyk*, het *Vrouwelyk*, en het *Onzydig Geslagt*; 'twelk men kan onderscheyden, met daer voor te stellen *den, de, het.*

Als men *den* kan stellen voor een zelfstandig Naemwoord, is het van 't mannelyk Geslagt, als: *den Jongeling*. De beteekent het vrouwelyk Geslagt, als: *de Dogter*. Het beteekent het onzydig Geslagt, als: *het Kind*.

D

Deze Naemwoorden hebben twee *Gevallen*, te weten: *Eenvoud* en *Meervoud*.

Men kan het *Eenvoud* kennen met voor het Naemwoord te stellen *eenen, eene, een, B.V. eenen Koning, eene Koningin, een Ryk*.

Meervoud beteekent meer als een, *B.V. twee Koningen, dry Koninginnen, vensfcheyde Ryken*.

De Naemwoorden hebben ook zes *Gevallen*, te weten: *den Noemer, den Voordbrenger, den Gever, den Beschuldiger, den Roeper, en den Afneemer*.

Den *Noemer* dient om de Naemwoorden te noemen, als: *den man, eene vrouw, dit kind*.

Den *Voordbrenger* kent men aen de woordkens van, *des oft der, B.V. d'Almagt van God, Het Gezag des Vaders, De straelen der Zonne*. Ook als het Naemwoord eene *S* agter aenneemt, *B.V. de voorzienigheyd Gods*.

Den *Gever* is kenbaer door het woordeken *aen, B.V. geeft aen God het geen aen God toekomt, ofte: geeft God het geen God toekomt*.

Den *Beschuldiger* (die in onze *Tael* met den *Noemer* gelyk is) kan men kennen, als'er op past de *vraag wat*; zoo kent men ook den *Noemer*, daer op voegende de *vraag wie, B.V. den Meester straft den leerling*. *Vraag: wie straft?* *Antwoord: den meester*. *Vraag: wat straft den Meester?* *Antwoord: den leerling*.

Den *Roeper* dient om iemand te smeeken, te gebieden, te vraegen, aen-te-spreken, enz. *B.V. O God! gunt ons genaede. Zondaers, boed uwe misdaed. Jongeling, zult gy ultyd de luyaedt beminnen? Ja, Krygsmannen! den vyand is gevlugt*.

Den Afneemer (by ons aen den Voordbrenger)

gelyk) kent men aen het woordeken *van*, als het zelve geen betrekking heeft op *der* oft *des*, B.V. *wy hebben van God alle goed*. Men kan hier *der* oft *des* in de plaats van *van* niet stellen.

BYVOEGELYKE NAEMWOORDEN

Zyn, als: *groot*, *kleyn*, *goed*, *kwaed*, als mede alle Woorden, de welke geen volkomen zin te kennen geven, met daer voor te stellen *eenen*, *eene*, oft *een*, B.V. *eenen grooten*, *eene kwaede*, *een wys*. Men weet hier niet, of dit beteekent eenen grooten boom, eenen grooten muer, oft eenige andere zaak.

Deze byvoegelyke Naemwoorden geven te kennen de Hoedanigheyd, B.V. *eenen man*, heeft weynige bediedenis; niet te kennen gevende, of ter word gesproken van eenen goeden oft kwaeden man: en door de byvoegelyke Naemwoorden kan men de Hoedaenigheden uytdrukken, als: *eenen geleerden*, *beleefden* en *goedaerdigen man*.

De byvoegelyke Naemwoorden voegen oft veranderen zig na de Zelfftandige, als: *goeden wyn*, *goede melk*, *goed water*; maer als de zelve staen agter het zelfftandig Naemwoord, veranderen zy niet, als: *wyn*, den welken *goed* is, *melk*, de welke *goed* is, enz.

De byvoegelyke Naemwoorden hebben

DRE TRAPPEN VAN VERGELYKING

Te weten: den VASTSTELLENDEN TRAP, als: *kloek*, *geleerd*, *groot*. Den VERGELYKENDEN TRAP word gemaekt met agter deze aen te voegen *er*, als: *kloeker*, *geleerder*, *grooter*. De byvoeging van *sten* maekt den OVERTREFFENDEN TRAP, als: *kloeksten*, *geleerdsten*, *grootst*.

fen. Men schryft nog doorgaens *alder*- oft *altes* kloeksten, *allergeleerdesten*: dog dien *alder* oft *aller* is teenemael overtollig.

Dezen overtreffenden Trap word ook op zekere wys uytgedrukt door de woordekens *beek* oft *zeer*, B.V. *Hy is zeer kloekmoedig*.

In het maeken van deze Trappen zyn verscheyde Uytneeringen, als: *straf*, *straffer*; *wys*, *wyzer*; *dwaes*, *dwaezer*; *fris*, *frisser*; *dik*, *dikker*; *vet*, *vetter*; *bot*, *botter*; *veel*, *meerder*, *meesten*; *weynig*, *minder*, *minsten*; *goed*, *beter*, *besten*; enz.

Uytlegging der EDEKENS.

DEze zyn Woordekens, de welke voor de Naemwoorden geplactst worden, en hun Geslagt, Getal en Geval uytdrukken: diergelyke zyn: *den*, *de*, *het*, *van*, *der*, *des*, *aen*, *eenen*, *vele*, enz.

EERSTE BUYGING VAN EEN MANNELYK NAEMWOORD.

EENVOUD.

<i>Noemer.</i>	den Koning.
<i>Koordbrenger.</i>	van den Koning, oft des Konings.
<i>Gever.</i>	aen den Koning, oft den Koning.
<i>Beschuldiger.</i>	den Koning.
<i>Roeper.</i>	ô Koning, oft Koning.
<i>Afnemer.</i>	van den Koning.

MEERVOUD.

<i>Noemer.</i>	de Koningen.
<i>Koordbrenger.</i>	van de Koningen, oft der Koningen.
<i>Gever.</i>	aen de Koningen, oft de Koningen.
<i>Beschuldiger.</i>	de Koningen.
<i>Roeper.</i>	ô Koningen, oft Koningen.
<i>Afnemer.</i>	van de Koningen.

TWEEDE BUYGING
VAN EEN VRAUWELYK NAEMWOORD.

EENVOUD.

- Noemer.** de Koningin.
Koordbrengr. van de Koningin, *oft* der Koninginne.
Gever. aen de Koningin, *oft* de Koningin.
Beschuldig. de Koningin.
Roeper. ô Koningin, *oft* Koningin.
Afnemer. van de Koningin.

MEERVOUD.

- Noem:** de Koninginnen.
Koord: van de Koninginnen, *oft* der Koninginnen.
Gever. aen de Koninginnen, *oft* de Koninginnen.
Besch: de Koninginnen.
Roep: ô Koninginnen, *oft* Koninginnen.
Afne: van de Koninginnen.

Men schryft ook: de *Koninginne*, van de *Koninginne*, enz. dog beter *Koningin*, om dat men aldus eene noodelooze Lettergreep spaert, ook dat het zoetvloeyender is, *eene genaedige Vorstin* dan *Vorstinne*, *de vrugtbaere aerd* dan *aerde* te zeggen, en voornaemelyk als 'er eenen Klinker op volgt, B.V. *eene schoone vrouw en kloeke Helden* is *Judith* geweest.

DERDE BUYGING
VAN EEN ONZYDIG NAEMWOORD.

EENVOUD.

- Noemer.** het Ryk.
Koordbrenger. van het Ryk, *oft* des Ryks.
Gever. aen het Ryk, *oft* het Ryk.
Beschuldiger. het Ryk.
Roeper. ô Ryk, *oft* Ryk.
Afnemer. van het Ryk.

MEERVOUD.

<i>Naem.</i>	de Ryken
<i>Koorebrenger.</i>	van de Ryken, <i>oft</i> der Ryken.
<i>Gever.</i>	aen de Ryken, <i>oft</i> de Ryken.
<i>Beschuldiger.</i>	de Ryken.
<i>Roeper.</i>	ô Ryken, <i>oft</i> Ryken.
<i>Afnemer.</i>	van de Ryken.

Onze Naemwoorden maeken gemeeynelyk hun Meervoud met *en*, als: *foel*, *foelen*; *bank*, *banken*; enz. dog daer zyn vericheyde uytnemingen. Zie hier eenige.

Goedheyd,	goedheden.
stad,	steden.
volk,	volken, <i>ofte</i> volkeren.
been,	beenderen, gebeente.
been,	beenen, daer wy op gaen.
blad,	bladen, <i>ofte</i> bladeren.
ey,	eyeren.
goed,	goederen.
hoen,	hoenderen.
kalf,	kalveren.
kind,	kinderen.
kleed,	kleederen.
lam,	lammeren.
rad,	raderen.
rund,	runderen.
fchip,	fchepen.
lid,	leden. enz.

Vele Naemwoorden verdobbelen de *Staat* letter van het Eenvoud, als: vod, voddën. straf, straffen. dog, doggen. tak, takken. zon, zonnen. kop, koppen. enz.

Men maekt ook vele Meervouden met de *s* in plaets van *en*, als: *beenders*, *bladers*, *eyers*, enz.

Uitlegging der VOORNAEMEN.

DEZE bestaen nyt zesderleye soort, te weten:

PERSOONELYKE VOORNAEMEN; zoo genaemd, om dat zy eenen oft meerdere Persoonen beteekenen; deze zyn: *ik, gy, hy, wy, zy.*

BEZITTENDE VOORNAEMEN, die iet te kennen geven dat men bezit; deze zyn: *mynen, myne, myn, onzen, onze, ons, uwen, uwe, uw, zynen, zyne, zyn, bunnen, bunne, buw, haeren, baere, haer,*

AENWYZENDE VOORNAEMEN dienen tot aenwyzing van persoonen oft zaeken: als: *dezen, deze, dit, dien, die, dat.*

D'ONDERVRAEGENDE VOORNAEMEN worden altyd vraegende gebruykt, en zyn deze: *welken, welke, welk, wie, wat, B.V. welken man heeft het grootst verstand gehad? Wie lastert meest?*

BETREKKELYKE VOORNAEMEN hebben betrekking op iet, dat reeds genaemd is: deze zyn: *den welken, de welke, het welk, die, dat.*

Het woordeken *die* is eenen aenwyzenden Voornaem als het kan verandert worden in *dezen*, en het is eenen betrekkelijken Voornaem als men in de plaats kan stellen *den welken*, B.V. *Holofernes beronde Rebbulien; die stad, die met werdom vervold was, ward ontzet door de kloeke daed van Judith.* Men kan stellen: *Holofernes beronde Rebbulien; deze stad, de welke* enz.

ONBEPAAELDE VOORNAEMEN zyn: *Iemand, niemand, ider-een, elk-een, al wie, alle die, sommige, goene, eenige, selve, ander, veel, verscheyde, afdaenig, zulk, souen, alle, gebuel, zaker, enn*

BUYGING van de Persoonelyke Voornaemten.

	1. Persoon.	2. Persoon.	3. Persoon.
Noemer.	ik,	gy,	hy.
Voordbrenger.	van my,	van u,	van hem.
Gever.	aen my,	aen u,	aen hem.
Beschuldiger.	my,	u,	hem.
Roeper.		ô gy,	
Afnemer.	van my,	van u,	van hem.

MEERVoud.

Noemer.	wy,	gy,	zy,
Voordbrenger.	van ons,	van u,	van hun.
Gever.	aen ons,	aen u,	aen hun.
Beschuldiger.	ons,	u,	hun.
Roeper.		ô gy,	
Afnemer	van ons,	van u,	van hun.

Verscheyde goede Schryvers stellen in de dry laetste Gevallen *hen*, om verschil te maeken tusschen *hun* (bezittenden Voornaem,) B.V. *Wy hebben hen hun geld gegeven.*

Andere, na 't meest gebruyk, stellen altyd *hun*.

Derden Persoon, *verhuwelyk.*

Noemer. Haer. Voordb. van haer. Gev. aen haer.
 Beschuldiger. haer. Afnemer. van haer.

'T Meervoud is aen 't Eenvoud gelyk; nochtan eenige schryven: *zy-lieden*, *haer-lieden*; zoo ook: *gy-lieden*, *u-lieden*, *hun-lieden*.

Voor den Beschuldiger *hun* en *haer* neemt men dikwils het wordeken *ze*, B.V. *Gy hebtze verjaegt. Ik hebtze begroet. Hy zoektze.*

Zig is 't WEDERHOORIG van den derden Persoon, en heeft zoo in 't Eenvoud als Meervoud: Voordb. van zig. Gev. aen zig. Bes. zig. Afn. van zig.

III. HOOFDSTUK

Van de Werkwoorden.

DEZE Woorden zyn aen vele veranderingen onderworpen: men kan de zelve kennen met daer voor te stellen: *ik zal. Leeren, lezen, schryven*, zyn Werkwoorden, om dat men kan zeggen: *ik zal leeren, ik zal lezen, ik zal schryven.*

De Werkwoorden hebben dry Persoönen voor het Eenvoud, te weten: *Ik, gy, hy*, oft *zy*, oft *het*, en voor het Meervoud: *wy, gyliden, zy.*

Zy hebben dry voornaeme Tyden, te weten:

Den tegenwoordigen Tyd, als: *Ik leer.*

Den voorledenen Tyd, als: *Ik heb geleest.*

Den toekomenden Tyd, als: *Ik zal leeren.*

D'andere Tyden zyn afhangelyk van deze.

De Werkwoorden hebben vier *Wyzen*, te weten: *de Toonende, de Gebiedende, d'Aenvoegende en d'Onbepaaldt Wyz.*

De *Toonende Wyz* toont de Tyden zonder van een ander Werkwoord af-te-hangen, als: *ik lees, ik leesde, ik heb gelezen.*

De *Gebiedende Wyz* dient om te gebiedden, te vermaenen, te smeeken, B.V. *Geet nae de school.*

Sommige zeggen, *d'Aenvoegende Wyz* gelyk te wezen met de *Toonende*; de geleerdste maeken hier tusschen verschil, B.V. *Ik ben, dat ik zij*

E

D' *onbepaalde Wys* heeft geen verschil zoo van *Perfoonen* als *Getallen*: B.V. *ik tragt te leeren, wy tragten te leeren.*

De *Latynen* hebben daer-én-boven de *Wenſchende Wys*, die in onze Tael niet verſchift aen d' *Aenvoogende*.

De *Werkwoorden* worden verdeelt in *Werkzaeme*, *Lydende*, *Onzydige*, *Betrekkelijke*, *Onperſoonelyke* en *Medebelpende*.

Men kent de *Werkzaeme* met daer agter te ſtellen *iet* oft *iemand*, B.V. *Ik bemin iet, gy baet iemand.*

Het *Woordeken word* is het teeken van het *lydend Werkwoord*, B.V. *Ik word bemint, gy word gevreeft.*

D' *onzydige Werkwoorden* worden niet gevolgt van *iet* oft *iemand*: dusdaenige zyn: *ſlaepen, gaen, zitten, liggen*; want men kan niet zeggen: *ik ſlaep iemand, gy gaet iet.*

Betrekkelijke Werkwoorden zyn, als: *ſlaen, waffchen, betèren*; zoo genaemd, om dat den *Noemer* en *Befchuldiger* betrek op elkander hebben, B.V. *Ik ſlaen my*: Ik ben den genen, die ſlaet en geſlaegen word. *Wy waffchen ons*: wy zyn 't, die waffchen en gewaffchen worden. *Hy betèrt zig*: Hy is 't, die betèrt en gebètert word.

Onperſoonelyke Werkwoorden zyn de gene, die maer alleenelyk den *derden Perfoon* aennemert, als: *bet regent, bet waeyt, bet dondert*, enz.

De *medebelpende Werkwoorden* helpen d'andere *toeren* en *veranderen*, te zien in 't vervolg.

T Y D V O E G I N G

Van de medehelpende Werkwoorden :

HEBEN, ZYN ofte WEZEN, en WORDEN.

AENTOONENDE WYS.

Tegenwoordigen Tyd.

Ik heb af: hebbe.	Ik ben.	Ik word.
gy hebt.	gy zyt.	gy word.
hy heeft.	hy is.	hy word.
wy hebben.	wy zyn.	wy worden.
gyl. lieden hebt.	gyl. zyt.	gyl. word.
zy hebben.	zy zyn.	zy worden.

Onvolmaekten Tyd.

Ik had.	Ik was.	Ik wierd.
gy had.	gy waert.	gy wierd.
hy had.	hy was.	hy wierd.
wy hadden.	wy waeren.	wy wierden.
gyl. had.	gyl. waert.	gyl. wierd.
zy hadden.	zy waeren.	zy wierden.

Volmaekten - voorledenen Tyd.

Ik heb.	Ik ben.	}	geweest.
gy hebt.	gy zyt		
hy heeft.	hy is.	}	geworden.
wy hebben.	wy zyn.		
gyl. hebt.	gyl. zyt.	}	
zy hebben.	zy zyn.		

Meerder dan volmaekten, voorledenen, tyd.

Ik had.	Ik was.	}	geweest.
gy had.	gy waert		
hy had.	hy was.	}	geworden.
wy hadden.	wy waeren.		
gyl. had.	gyl. waert.	}	
zy hadden.	zy waeren.		

VLAEMSCHE.

Toekomenden Tyd.

Ik zal	}	hebben.
gy zult		
hy zal		
wy zullen		
gyl. zult		
zy zullen	}	zyn, ofte wezen.
	}	worden.

Toekomenden-voelenden Tyd.

Ik zal	}	gehad hebben.
gy zult		
hy zal		
wy zullen		
gyl. zult		
zy zullen	}	* geweest zyn. geweest hebben.
	}	geworden zyn.

Onzekeren Tyd.

Ik zou ofte zoude	}	hebben.
gy zoud		
hy zou ofte zoude		
wy zouden		
gyl. zoud		
zy zouden	}	* zyn ofte wezen.
	}	worden.

Onzekeren-vervoegden Tyd.

Ik zou ofte zoude	}	gehad hebben.
gy zoud		
hy zou ofte zoude		
wy zouden		
gyl. zoud		
zy zouden	}	* geweest zyn.
	}	geworden zyn.

GEBIEDENDE WYS.

Hebt.	Zyt.	Word.
laet hem hebben.	dat hy zy.	hy worde.
laet ons hebben.	laet ons zyn.	laet ons worden.
hebt gylieden.	zyt gylieden.	word gylieden.
dat zy hebben.	dat zy zyn.	dat zy worden.

ARNVOEGENDE WYS.

Tegenwoordigen Tyd.

Dat ik hebbe.	dat ik zy.	dat ik worde.
dat gy hebt.	dat gy zyt.	dat gy word.
dat hy hebbe.	dat hy zy.	dat hy worde.
dat wy hebben.	dat wy zyn.	dat wy worden.
dat gyl. hebt.	dat gyl. zyt.	dat gyl. word.
dat zy hebben.	dat zy zyn.	dat zy worden.

Onvolmaakten Tyd.

Dat ik hadde.	Dat ik waere.	dat ik wierde.
dat gy had.	dat gy waert.	dat gy wierd.
dat hy hadde.	dat hy waere.	dat hy wierde.
dat wy hadden.	dat wy waeren.	dat wy wierden.
dat gyl. had.	dat gyl. waert.	dat gyl. wierd.
dat zy hadden.	dat zy waeren.	dat zy wierden.

Volmaekten - voorledenen Tyd.

Dat ik hebbe	dat ik zy	} geweest.
dat gy hebt	dat gy zyt	
dat hy hebbe	dat hy zy	} geworden.
dat wy hebben	dat wy zyn	
dat gyl. hebt	dat gyl. zyt	
dat zy hebben	dat zy zyn	

Schad.

Meerder dan volmaekten - voorledenen Tyd.

Dat ik hadde	dat ik waere	} geweest.
dat gy had	dat gy waert	
dat hy hadde	dat hy waere	} geworden.
dat wy hadden	dat wy waeren	
dat gyl. had	dat gyl. waert	
dat zy hadden	dat zy waeren	

Schad.

VRAEMSCHE

Toekomenden Tyd.

Dat ik mag	}	hebben.	
dat gy moogt		* zyn ofte wezen.	
dat hy mag		}	worden.
dat wy mogen			
dat gyl. moogt			
dat zy mogen			

ONBEPAAELDE WYS.

Tegenwoordigen Tyd.

Hebben ofte	Zyn ofte	Worden ofte.
te hebben.	te zyn.	te worden.

Volmaecten-voorledenen Tyd.

Gehad te hebben. Geweest te zyn. Te zyn geworden.

Toekomenden Tyd:

Te zullen hebben. Te zullen zyn. Te zullen worden.

Toekomenden-voorledenen Tyd.

Gehad te zullen hebben. Geweest te zullen zyn. Geworden te zullen zyn.

Tegenwoordig Deelwoord.

Hebbende. Zynde. Wordende.

Voorleden Deelwoord.

Gehad. Geweest. Geworden.

Toekomend Deelwoord.

Zullende hebben. Zullende zyn. Zullende worden.

Toekomend-voorleden Deelwoord.

Zullende gehad hebben. Zullende zyn geweest. Zullende zyn geworden.

Werkende Deelwoorden.

Van te	}	hebben.
Met te		zyn ofte wezen.
Om te		worden.

AENMERKING.

Het Werkwoord naer het wordeken dat

Vereyſcht doorgaens D' AEN TOONENDE WYS, B. V. *Ik zeg, dat by bekwaembeyd heeft. Ik denk niet, dat by zoo ryk is. Ik geloof, dat by zot word.*

D' AENVOEGENDE WYS is gebruykbaer, als het eerst Werkwoord Gebieden, Verlangen, bidden oft Wenschen beteekent, B. V. *Gy wilt, dat ik onderdaenig zy. Hy tragt, dat ik geleerd worde. Ik bid God, dat by my genadig zy, op dat myne ziel noyt sterfe, maer eeuwiglyk leve.*

Men gebruykt ook D' AENVOEGENDE WYS in deze: *Ten zy ik uwe hulp hebbe. Wat bet zy. Wat men zegge. In geval dat ik ryk worde. enz.*

Indien men oordeelt, dat D' AENVOEGENDE WYS in deze onnoodig is, wy kunnen de zelve volkomelyk missen.

Wy zullen in de volgende TYDVORGING van het bedryvend Werkwoord (*Leeren*) de *Wyzen, Tjden, tweede en derde Persoonen* agterlaeten, op dat den Leerling te gemakkelyker de *Verandering* der Werkwoorden begrype.

Ik leere.

Wy leeren.

Ik leerde.

Wy leerden.

Ik heb geleert.

Wy hebben geleert.

Ik had geleert.

Wy hadden geleert.

Ik zal leeren.

Wy zullen leeren.

Ik zal geleert hebben.

Wy zullen geleert hebben.

✿ Ik zou leeren.

✿ Wy zouden leeren.

✿ Ik zou geleert hebben.

✿ Wy zouden geleert hebben.

✿ Dat ik leere.

✿ Dat wy leeren.

✿ Dat ik leerde.

✿ Dat wy leerden.

✿ Dat ik hebbe geleert.

✿ Dat wy hebben geleert.

✿ Dat ik hadde geleert.

✿ Dat wy hadden geleert.

Dat ik mag leeren.	✻ Geleert.
Dat wy mogen leeren.	✻ Hebbende geleert.
Leeren.	✻ Zullende leeren.
Geleert hebben.	✻ Geleert zullende heb-
Te zullen leeren.	✻ ben.
Geleert te zullen heb-	✻ Van te leeren.
ben.	✻ Al leerende.
Leerende.	✻ Om te leeren.

Het veranderen van onze werkwoorden is zeer moeyelyk, en schoon het Gebruik der zelve den grooten Leermeeſter is, wy zullen dog een korte ſchets dies aengaende hier aenvoegen.

Vele werkwoorden worden in den *onvolmaekten Tyd* geſloten met *de en te*, B. V.

Ik bemin, beminde.	Ik ſtop, ſtopte.
-- dool, doolde.	-- verlos, verloſte.
-- dien, diende.	-- verryk, verrykte.
-- lees, leefde.	-- maak, maakte.

Men bevind by letterkundige Schryvers deze *onvolmaekte Tyden*: *Ik blindede, rondede, baetede, wgtede, zughtede*: Andere ſtellen, gelyk het meeft gebruik is: *Ik blindde, rondde, baette, zughte*.

Werkwoorden van verſchilligen onvolmaekten Tyd.

Ik begin, begon.	gaen, ging <i>ofte</i> gong.
bid, bad.	geniet, genodt.
bind, bond.	geef, gaf.
brengh, bragt.	genees, genas.
break, brak.	hang, hing <i>ofte</i> hong.
denk, dagt.	help, hielp, help.
doen, deed.	houd, hield.
draeg, droeg.	jaeg, joeg.
zet, at.	klim, klom.

Ik kom, ik kwam.	trek, trok.
kan, kon.	val, viel.
koop, kocht.	vegt, vogt.
laet, liet.	vergeet, vergat.
lees, las.	verlaet, verliet.
leg, lag.	verwerf, verwierf
lieg, loog.	vlieg, vloog.
loop, liep.	vraag, vroeg.
moet, moest.	vring, vrong.
neem, nam.	weeg, woog.
roep, riep.	weet, wist.
schenk, schonk.	werp, wierp.
sterf, stierf.	zeg, zeyde.
slaen, sloeg.	zend, zond.
slaep, sliep.	zien, zag.
spreek, sprak.	zing, zong.
staen, stond.	zit, zat.
stoot, stiet.	zoek, zocht.
tref, trof.	zwem, zwom.

Verscheyde van deze onvolmaekte Tyden worden van Taelkundige nu geschreven:

Ik zwemde,	zegde,	weegde,	vraagde,
verwerfde,	vaerde,	sterfde,	legde,
leefde,	klimde,	jaegde,	helpte,
geneefde,	draegde,	beveelde,	enz.

Uitlegging der DEELWOORDEN.

I EGENWOORDIGE DEELWOORDEN zyn als:

Sprekende, zoekende, beminnende,
 zwygende, vlugtende, haetende, enz.

Deze worden gewoonelyk geplaeft naer de Naemwoorden, en zyn dan onveranderbaer,

F.

B.V. *Eenen Jongeling, betrachtende de dengd en verfoeyende de zonde, oeffent de geheele christene Regtveirdigheyd. Deze Jongelingen, beminnde de geleerdheyd en haetende de luyaerdy, kunnen bekwaame mannen worden.*

Men stelt de zelve somtyds voor de *Naemwoorden*, wanneer zy de hoedaenigheyd der *Byvoegelyke* aennemen, en aen Verandering onderworpen zyn, B.V. *Ik heb daer gezien eenen slaependen man, eene slaepende vrouw, een slaepend kind. Werkende Mannen zyn nut aen den Staet. Den Meester bebaelt lof aen wel leerende scholieren.*

VOORLEDENE DEELWOORDEN ZYN:

Gevraegd, gehaet, geschreven,
beantwoord, bestraft, gelezen, enz.

Deze zyn by de Latynen *byvoegelyke Naemwoorden*, B.V. *Amatus, amata, amatum, bemind.*

Men zal ook in onze Tael de *Deelwoorden*, die de *d* kunnen aennemen, niet met de *t* sluyten, B.V. *De Dogter van haere Moeder zeer bemind, (ofte bemind zynde) heeft haer wederliefd betoont: om dat men ook kan zeggen: De van haere Moeder zeer beminde Dogter.*

Ik zal dezen Man, uytnemendlyk geleerd en geëerd, tot dit ampt aenstellen. Anders: Ik zal dezen uytnemendlyk geleerden en geëerden Man enz.

Deze *Deelwoorden* worden op verscheyde wys gemaakt, als:

Vraegen, gevraegd.	Bevelen, bevolen.
Leggen, gelegd.	Bidden, gebeden.
Brengen, gebragt.	Breken, gebroken.
Doen, gedaen.	Helpen, geholpen.
Gaen, gegaen.	Sterven, gestorven, enz.

IV. HOOFDSTUK

Van de vier laetste en onveranderbaere Woorden, te weten:

Voorzetsels, Koppelwoorden, Tusschenzetsels en Bywoorden.

DE VOORZETSELS,

Zoo genaemd om dat zy doorgaens voor de Naemwoorden gezet worden, dienen tot de saemenvoeging van de Rede-deelen: zoo, blykt uyt de volgende.

Legt dit <i>in</i> de kamer.	<i>Tegen</i> over de rivier.
Draegt het <i>op</i> den zolder.	<i>Bebalven</i> deze zaak.
Het is <i>binnen</i> Londen.	<i>Zonder</i> geld.
Hy woont <i>buyten</i> Parys.	<i>Met</i> goede hoop.
Ik kom <i>van</i> de merkt.	<i>Door</i> baetzugt.
<i>Uyt</i> de kerk.	<i>Van</i> u. <i>Aen</i> hem.
<i>Boven</i> de wolken.	<i>Hier</i> en <i>daer</i> loopen.
<i>Onder</i> d'aerd.	<i>Sedert</i> dry dagen.
<i>Voor</i> myne deur.	<i>Volgens</i> ons oordeel.
<i>Agter</i> het Stadhuys.	<i>Digt</i> by Antwerpen.
<i>Naest</i> den berg.	<i>Verre</i> van Weenen. enz.

DE KOPPELWOORDEN

Dienen ook om de Deelen der Rede aen-een-te-koppelen ofte te vervoegen. Diergelyke *zyn*: *En, ook, ja, nog, misschien, zoo, oft, maer.*

nochtans, ten zy, mids, indien, te weten, ten, ter, aen aen, hoe wel, alzoo, gelyk, anders, bovendien, want, om dat, waerom, zoodaenig, als, terwijl, voor dat, sedert, zoo haest als, immers, dat, enz.

DE TUSSCHENZETSELS

W Orden gebruykt om de bewegingen der ziele en hertstogten uyt-tè-drukken, zoo in vreugd, als in droefheyd.

IN BLYDSCHAP: *Ha God! hoe gelukkiglyk ben ik uyt het gevaer gered.*

IN AENMOEDING: *Sa! schiept moed! wel aen! bestormt het bolwerk!*

IN WEEDOM: *O droevig ongeval! ay my! wat bitter nooddlot!*

IN VREES: *Wee my! belaes! wat scbrikkig voorvertoog!*

IN VERSMAEDING: *Foey! schaemt u!*

'T is zonder twyffel voor den Leerling zeer moeyelyk om de negen verscheyde Taelwoorden t' onderscheyden; dog hy kan de gene, de welke hy niet kent, opzoeken in goede Woordenboeken, die daer in met hunne hoedaenigheden zyn aengeteekend.

VAN DE BYWOORDEN.

Gelyk de byvoegelyke Naemwoorden dienen om de Omstandigheden der Zelfstandige uyt-tè-drukken, zoo zyn de *Bywoorden* ten opzigt van de *Werkwoorden*. Dufstaenige zyn: *Getruuwelyk, verraederlyk, enz.*

Indien wy andere Taelen willen opvolgen in het gebruyk der *Bywoorden*, wy moeten de zelve

eene egte plaets toeëygenen, en de volgende schets tot regel nemen:

<i>Getrouw</i> dienst,	<i>getrouwelyk</i> dienen.
<i>Teere</i> liefd,	<i>teere</i> lyk beminnen.
<i>Ootmoedig</i> verzoek,	<i>ootmoediglyk</i> verzoeken
<i>Verkeerden</i> weg,	<i>verkeerdelyk</i> gaen.
<i>Konstige</i> schildery,	<i>konstiglyk</i> schilderen.
<i>Wonder</i> werk,	<i>wonderlyk</i> werken.

Wy hebben vele *Bywoorden*, die aen de *byzoegelyke Naemwoorden* gelyk zyn, als:

<i>Borgerlyk</i> klead,	<i>borgerlyk</i> kleden.
<i>Vriendelyk</i> onthael,	<i>vriendelyk</i> onthaelen.
<i>Onredelyk</i> gezeg,	<i>onredelyk</i> zeggen.
<i>Vervaerlyken</i> droom,	<i>vervaerlyk</i> droomen.
<i>Waerschyne</i> lyke gebeurtenis,	<i>waerschyne</i> lyk gebeuren.
<i>Onbelast</i> huys,	<i>onbelast</i> woenen.
<i>Onbelaeden</i> schip,	<i>onbelaeden</i> vaeren.

Wy laeten in sommige *Bywoorden* eene Lettergreep agter, die in andere om de zoetvloeyendheid vereyft word, B.V. *Vervaerlyk*, *vervaerelyk*. Ziet de volgende:

<i>Begierlyk</i> .	<i>Schriftelyk</i> .
<i>Hoffyk</i> .	<i>Stiptelyk</i> .
<i>Klaerlyk</i> .	<i>Naektelyk</i> .
<i>Bezwaerlyk</i> .	<i>Flauwelyk</i> .
<i>Ontallyk</i> .	<i>Begrypelyk</i> .
<i>Vreelyk</i> .	<i>Ontemmeldyk</i> .

ANDERE BYWOORDEN.

Eertyds, *gisteren*, *heden*, *morgen*, *vroeg*, *laet*, *zelden*, *dikwils*, *eens*, *tweemaal*, *ten eersten*, *weynig*, *veel*, *hier*, *daer*, *geirn*, *aldus*, *eaz*.

V. HOOFDSTUK.

Verfcheyde Aenmerkingen.

WY kunnen de Hollanders niet tegenspreken over het gebruyk der twee *aa* in *kaas*, en de twee *uu* in *muur*: dog ik denk ook, dat zy ons de spelling van *kaes* en *muer* tot misflag niet overtuigende zullen aenrekenen: vermits *ae* geen minder regt heeft in *maet* dan *oe* in *moet*, en *ue* in *buer* dan *ie* in *bier*.

In welke woorden is d' E noodig naer de A?

Indien het Eenvoud eene E vereyftcht, moet ook de E, volgens de beste Schryvers, in het Meervoud gebruykt worden, als: *baeten*, *graelen*, *raeken*; om dat de E in 't Eenvoud noodig is, als: *baet*, *grael*, *raekt*, enz.

De E moet in 't Meervoud agtergelaeten worden als zy in 't Eenvoud overtollig is, als: *gaten*, *vaten*, *glazen*, zynde de Meervouden van *gat*, *vat*, *glas*.

Daegen, ik daeg u voor het regt. *Dagen*, Meervoud van dag. 'Kzal u doen daegen, zogy naer zes dagen uwe schuld niet voldoet.

Waegen, bestaen, ik waeg. *Wägen*, rytuyg. Hy durft niet waegen met zynen wagen over deze brug te ryden.

Laeken, mispryzen. *Laken*, linnen. oft wollelaken. Zy laeken dit deugdzaam laken.

Zaegen, ik zaeg dit hout. *Zagen* van zien, *zag. Wy zagen hun eenen boom zaegen.

Verskil tusschen na, nae en naer.

Na beteekent volgens; *nae* bedied tot; en *naer* geeft te kennen agter, oft dat de zaak, die verhandelt word, geschied is, B.V. *Hy ging na gewoonte nae de jagt, naer dat hy zig daer toe wel bereyd had.*

Verskil tusschen of, oft, ofte, en Hof.

Of beteekent anders, ook zoo niet, B.V. *Sluyt de deur, of dien bond zal in buys komen.* *Of* beteekent ook twyffeling, als: *Ik weet niet, of hy schryven zal.*

Oft word gebruykt om onderscheyd te maeken, B.V. *Wat wilt gy drinken, bier oft wyn?*

Ofte beteekent, dat de zaak, daer men van spreekt, de zelve is, hoewel men die verscheyde naemen geeft, B.V. *Overlyden ofte steruen, is ons erven.*

Hof, den hof, aengenaeme gewasplaets.

Hof, het Hof, Vorstelyke wooning.

Ik vraeg u, of gy, oft hy, de ryf, ofte raek, in den hof van het Hof zult draegen?

Verskil van Te, Ten, Ter en Tot.

A Lzoo eene volstrekte Uytlegging van het veelderley Gebruyk dezer Woordekens te langloopig zoude wezen, zal men 'tzelve maer door eenige Voorbeelden aentoonen.

Te. Ik zal *te* Paesschen
te biegten gaen.

Hy woont *te* Gend.

Hy is *te* Brussel.

Veel te doen hebben.

Te verstaen geven.

Ik tragt u *te* leeren.

Te lang, *te* kort. *Te* heet
te veel the drinken.

Dat gaet *al te* ver.

Ik zal u *te* liever zien.

Te bed gaen.

- Te gemoet trekken.*
Te koop stellen.
Te water, te sloop.
Te peird, te veld, te land, dunkt my beter, dan te peirde, te velde, te lande.
Te voren. Te vroeg.
Te gader, al te saemen.
Ten.
Ten eenen, ten anderen.
Ten aenzien van elk.
Ten anker leggen.
Ten oorlog gaen.
Ik heb dit land ten deel.
Ten eersten.
Ten Hemel vaeren.
Ten hoogsten.
Ten hove verkeeren.
Ten noorden.
Ten offer gaen.
Ten opzigt van u.
Ten overstaen van de Schépenen.
Ten slimsten genomen.
Ten toon stellen.
Ik ben u ten uystersten verpligt.
Ter.
Een lyk ter aerd voeren.
Ter dood verwyzen.
Ik heb hem een Graf-schrift ter gedagtenis zyns vaders ter hand gestelt.
- Een Standbeeld ter eêr des Konings stellen.*
Ter aenspraek by den Keyzer toegelaeten worden.
Ik zal uwe zaek ter hert nemen.
Hy is nedergedaelt ter hellen.
Ter kaep vaeren.
Hy wint twintig guldens ter maend.
Ter huer hebben.
Ter goede uer.
Ter ooren komen.
De stad ter plondering overgeven.
Hy zit ter regte hand zyns Vaders.
Ter tafel nooden.
Ter goede trouw.
Ter wereld is geene waere rust.
Ter zee vaeren.
Tot.
Hoe ver zult gy reyzen?
Tot Roomen, en niet verder.
Ik bragt hem tot aen zyn huys.
Komt tot my.
Ik sprak tot hem.
Zig tot God bekeeren.
Wagt tot dat ik kóme.
Tot nog toe, tot hier toe.

Gebruik van On en Ont.

O nbindelyk,	't geen niet kan gebonden worden.
O ntbindelyk,	't geen kan ontbonden worden.
O nknoopelyk,	dat men niet knoopen kan.
O ntknoopelyk,	dat men kan ontknoopen.
O ndoenlyk,	niet doenlyk.
O ntdoenlyk,	los doenlyk.
O nsterken,	zwakken, onduerzaemen.
O ntsterken,	de sterkten vernietigen.
O nschuldigen,	niet pligtig.
O ntschuldigen,	zig verschoonen.
O negten,	oneerbaeren, valschen.
O ntegten,	van d'egt ontbinden.
O ndraeyelyk,	niet draeyelyk.
O ntdraeyelyk,	los draeyelyk.
O nontdraeyelyk,	dat niet kan los draeyen.
O nontfangen,	niet ontfangen. enz.

Verschillige Lettergrepen en Woorden.

Prysbaere krygelbeyd, oude kraey, kraeyenden haen. Aenhoudende koortsen, harde korsten, kortsten duer, viervoetig dier, onblusbaer omer, onblutsbaer glas.

Geijkte gewigten, in wasdom staende eyken, eyers leggende hennen, yzeren beys, vereyschte oplettendheyd, glad ys, wel gewerkten eysgrond, yffelyk geschreeuw, ydele vaten, blinde Heydenen, magere bey, eygen handteeken, bygend peird, gebeyme dievery, regte rey, afryzend stof, vliegendes reyger, lang rygstoer, toegereykte aelmoes, ryk Antwerpen, aenleydende hand, lydenden Zaligmaeker, hooge zaelen, schoone oksael ofte zangersplaets, gezonde salade, gezworene saemenspanning, zavelagtigen grond.

Wjde Ichreden, zesvoetige wydde, gewyde keirs, jeugdige vetwey, wykenden muer, geweykt brood, weynige magt, kragtige wynen, afgewaeyde bladders. Hooge Chooren, gedraeyde koorden, gedreygde straffen, dryjaerig kind, dryvenden boot, Engelsche boodschap, Engels tin, een engels doet 32 aezen, aeszoekende baezen, groote baest ofte haestigheyd.

Beschreyde dood, schryvenden klerk, overfchrydende beenen, bleeke doodsbeenderen, doorwaterden bleek ofte bleyk, klaere blykteekens, blyde menschen, pynelyke bleynen, diepzinnige gepeyzen, peyfterenden reyziger, rype baver, bezeylde haef, sterke handbaeven, tydelyke have ofte goederen, gebulten baviksneus, afgetapte aemen, zwaeren hamer, koperen aker, groven akenfaey, Aken is eene stad, zilvere baeken, baeken is ook verlaten, bamelenbout, yzeren bout, bebauwd land, nieuwgebauwd Paleys, zingende lyfster, den akkerman bauwt zyn land, vermoeyden boutbakker.

Bloedende wonden, bloeyende koornaeren, gryze hairen, afgryzelyke bel, scherpen elleboog, regtmaetige el, heldere zon, van elders komend schip, yzere schap, vrywilligen schap, vryenden jongman, bevrydend schild, onbetaelbaere schuld, gewapende schildwagt, schildpadde snuyfdoos.

Brnynhairige buyd, uytgeleyden vriend, uytgelegden Konstregel.

Vermaekelyke reys, dun rysbout, verduften rys. Ingaende buysbuer, konstig uerwerk, kundigen Taelzifter, suffenden ouderling, vasthoudende giefigaerds, gebauwde ofte getrauwde lieden, gebouwene ofte gekapte steenen: als gy bauwt ofte

Kapt oud bout, **boud** het **bauwmes** wel vast. **Vetkneest**, **toegemetst gat**, **gemeste koey**, **grootte vogelkoyen**, **onbepaalde grootte**, **verhongerden bond**, **andoyd** ofte **gedoyd ys**, **gedood dier**.

Raezenden toorn, **hoogsten toren**, **oosten wind**, **bevangen boest**, **versche oester**, **welgelukten oogst**, **gelikten pollevie**.

Te koop **geveylde waeren**, **gevyldde begten**, **egten staet**, **aen den muer gebegte papieren**, **neistige mier**.

Brandende bitte, **arm butteken**, **kostbaer ermieraed**, **versjerde** ofte **verdigte logen**, **verzuerda spys**, **kleynt zierken**.

Gloeyenden oven, **Koninglyke Hoven**, **vermaekelyke lusthoven**, **engeboorden list**, **ongeoorden** ofte **oorloozen pot**, **wettige oirkonde**, **hoirloozen mensch** ofte **eenen zonder erfgenaemen**, **loozen** ofte **schalken vond**, **reynwassend Fontwater**, **Rbynschen wyn**, **wassende** ofte **groeyende Maen**.

Hopende zondaers, **geopende schuer**, **groven schuerlap** ofte **dweyl**, **schier onlydbaarre slagen**, **omgeslaegenen voet**, **kragtig voedsel**.

Snelboorende ooren, **schetterenden waldboorn**, **schoongeboornda berten**, **jonge schelperten**, **bertenaes**, **aeszoekenden baes**, **een aes** is het **kleynt** onder **alle myne gewigten**, te **Halle** is ook eene **Kleesbbal**, **aldoorziende oog**, **hoogmogende Graeven**, **sinkende graven**, **graevenden landbauwer**.

Onderaerdsche bouillemynen, **vischmeynende lieden**, **God is mynen Al**, **dwaelende meening**.

Ontnaeyden naed, **neygend hoofd**, **heet forneys**, **hee** **heet hy?** **gedwongen en eed**.

Gezaegd hout, onversaegd gemord, te gemoet
ryden, zig wel bereyden, een peird beryden.

Vuergevenden key, omringende kaey, kyvende
lieden, Rooden baey, beschadigende bagelbuy,
pynigenden nydnagel.

Ellendigen zondaer, bellend dak, zegebetoonendes
palmak, Priesterlyken zegen, behaelde zege ofte
overwinning. Opgebaelden ael, opgeschotene kop.

Digtgestapelde bantmyt, eene myt is eene kley-
ne munt niet meer gangbaar, zorgdraegende
dienstmeyd, gemyd onheyl, gemaeyd gras.

Geerfd goed, hy eeft veel goeds, den Herft
geeft vele vrugten, kloeke gevrigten.

Voorzientge Wet, onderhoudene wet ofte
bevel, aengegaen wedspel.

Smaekelyke vlaeyen, geuleyde ofte gestreelde
kinders, vlyt aenwendenden leerling, vleyt u noyt,
uytersten need, gevraegden nooddrust, ingetoom-
den drift.

Vloedend water, bytende vlooyen, vloeyende
zerzen, verschen kabeljauw, jonge verzen.

Opbeffend windas, effene, gladde en zachte zyde,
regte zyde, welgelegene zaet ofte sloopstimmer-
werf, bezyden gevallen zaed, bezaeyde velden.

Gevolden koorzak, steypenden siffen sak,
zoetsteypenden oliesteen.

Duysterheyd minnende wyten, buylenden hond,
vroegen anbyt, zwaeren arbeyd.

Wilden aerd, warmen haert ofte heirt, han-
gend aerdryk, aerds goed, gezworenen aertsyand.

Weemoedig gezugt, stuer gezigt, brullenden
sier, brillenden ouderling.

Eendragtige Gildebroeders, vergulden kandelaer,
enen duytschen gulden doet 28 stuyvers.

Geschud bed, hy beschut ofte beschermt zig.

tegen het *geschiet* van het *grof geschut*, dit *geschied* dikmaels.

Kwetsende graet, hoogsten *graed*.

Zwertsten inkt, welgroeyende *int*.

Wys beleyd ofte bestier, ootmoedige *schuldbelyding*.

Magtig heyr ofte leger, *breede heirbaen*, groots *breedde*.

Bloedelooze maey, heeten *maeytyd*, aen my toebehoorenden *Meyboom*.

Venynigen angel, geschakelden *bangel* ofte *hangyzer*.

Gesmoltten lood, een *lood* doet eene halve once.

Eeuwigduerig merkteeken, innig *merg*.

Steylen berg, regte *steylen*.

Laetste berigten ofte bekendmaekingen, *berugten* ofte vermaerden *schilder*.

Zwaeren balk, vervaerelyken *walvischbalg*.

Agtbaeren Choordeken, welgedraeyd *koordeken*, dit *landeken* heeft eenen hooggeleerden *Landdeken*.

U persoonelyken *Voornaem*, *uw* bezittenden *Voornaem*: Ik heb *u* *uw* geld gegeven.

Scheen, het *scheen* van eenen *wagen*; *scheen*, de *schene* ofte het *scherp* des *beens*, *scheen*, van *schynen*, het *scheen* ofte het *schynde*: Dit *wagen-scheen* *scheen* *my* op *myne* *scheen* te *vallen*.

Rede, gezeg; *Reden*, verstand, redelykheyd: *Die rede* toont ons aen 't *gebruik* van *regt* en *reden*.

Reyken, bereyken, toebieden, geven; *Ryken*, *Koningryken*, oft *magtig* in *goed* en *geld*: *Den ryken* is *verplicht* den *armen* toe-te-*reyken*.

Enige Taelbeiverende Schryvers beogen sommige byvoegelyke Naemwoorden, als mede de Deelwoorden, volgens den gemeynen Regel.

der dzy Geslagten, B.V.

Eygenen vader,
eygene moeder,
eygen bloed.

Voorledenen tyd,
voorledene maend,
voorleden jaer.

Verhevenen bouw,
verhevene schuer,
verheven huys.

Agtergelaetenen zin,
Agtergelaetene letter.
agtergelaeten zinteecken.

Men vind by *Halma*: *Eygen broeder, eygene zuster, eygen goed. Verbeven gemoed, verhevengedagten.*

Sommige houden deze woorden voor onbuigzaam, en schryven: *Koorleden tyd, voorleden maend, voorleden jaer.* Andere stellen: *voorleden tyd, voorlede maend, voorleden jaer.*

VI. HOOFDSTUK

Van de Stippen.

Daer zyn tien noodige Stippen, de welke den Zin ofte Redeverhandeling, die uyt verscheyde leden bestaet, onderscheyden, te weten:

- , Comma, *afpaelend Teeken.*
- ; Semicolon, *halve Steun.*
- : Duplex Punctum, *dobbels Stip.*
- . Punctum, *Ruststip.*
- ? Signum interrogationis, *Vraegteeken.*
- ! Signum Exclamationis, *Uytroepsteeken.*
- (Parenthesis, *het zinverknogt Teeken, met de*
-) Claudatur, *Insluyting.*
- Hyphen oft Divisio, *Zaemenvoeging oft Verdeeling.*
- ’ Apostrophus, *Uytlaeting.*

Dit Teeken , , *Comma* , word gebruykt naer eenen oft meerdere onvolmaekte Zinnen ; by Voorbeeld : *In de school komende , heeft den Meester my vermaent , dat ik myn geschrift moet verbeteren , ook dat ik moet lezen goede , leerzaeme en godtrugtige boeken .*

Dit Teeken , ; *Semicolon* , maekt den stilstand wat langer als den *Comma* ; B. V. *Geest my mynen boek ; dat ik leere ; op dat den Meester my niet berispe .*

Dit Teeken , : *Duplex Punctum* , Houd zig nog langer op dan *Semicolon* ; B. V. *Ik vlugt uw gezelschap : want gy misleyd alle jongelingen : uwet bandel is vol bedrog : den Meester heeft ons dit gewaerschauwt .*

Dit Teeken , . *Punctum* , beteekent volkomen stilstand , en word gebruykt naer eenen geëyndigden Zin ; B. V. *Leert in boeken wysheyd zoeken .*

Dit Teeken ? *Interrogatio* , gebruykt men naer eene Vraeg ; B. V. *Wat is'er eerlyker als de geleerdheyd ? wat is'er voordeeliger ? wat is'er aen-genaemer ?*

Dit Teeken ! *Exclamatio* , word gebruykt naer Uytroeping , naer verwondering , naer droefheyd en blydschap , en gemeenelyk naef de woordkens *ag ! helaes ! ô ! wee my ! enz .* B. V. *O mynen God ! weest my tog genadig ! belaes hoe zwaer zyn myne zonden ! wee my ! ag wat straf heb ik verdient !* Ander Voorbeeld : *O wat vreugd ! wat geluk ! het wankelbaer geval heeft my met d' hoogsten prys begunstigt !*

Deze Teekens , () *Parenthesis* en *Clandatar* ,

worden gebruykt voor en naer eenen ingelotten Zin, die de voorgaende en volgende redebehandeling kragtiger uytdukt, en nogtans onafhangelijk is van 't voorgaende en volgende; B.V. *God heeft (door grondelooze liefde tot het menscbdom) eene schandige dood (onder het boos Jodendom) onderstaen.* Men kan aldus eenen volmaekten Zin maeken: *God heeft eene schandige dood onderstaen.*

Dit Teeken, - *Hyphen en Divisio*, word by Taelkundige niet meer gebruykt in *Spelkonst, boekkamer, graenmerkt*: dog men laet dit tusschen twee verscheyde (aen een vervoegde) woorden somtyds plaets nemen, op dat den slegtgeleerden Lezer de zelve met d'eersten oogslag kenne, B.V. *Vereerlykt Hof-lyk*, ofte: *Hoflyk dood ligbaem.*

Men stelt dit Teeken agter het eerste woord, als twee verscheyde woorden op een volgend betrek hebben, B.V. *Hout- en steenwerk, gouden zilvermid, Dans- en schermmeeester.*

Ook wanneer het woordeken te de Lettergrepen van een Werkwoord verplaatst, B.V. *agterlaeten, agter-te-laeten, ophaelen*: 'Tis onzeker eenen zwaeren vel met eenen dunnen lyndraed op te-baelen.

Men gebruykt nog dit Teeken op het eynde der Regels tot verdeeling der Lettergrepen.

Dit Teeken, ' *Apostrophus*, gebruykt men voor agtergelaetene letteren: dog men moet agt nemen, van het te stellen aen den kant daer de letters weggenomen zyn; by Voorbeeld:

des morgens
's morgens

*
*
*

de andere
d'andere

ik zal,	*	te Antwerpen,
'k zal.	**	t' Antwerpen.
het welk,	**	als daer,
't welk.	**	als'er. enz.

Dit Teeken is bijzonderlyk noodig in de Rym-
Schriften, om het getal der lettergrepen tot de
verzogte maet te brengen; als: *Vad'ren, schran-*
d'ren, yd'le, enz.

AFDEBLING der Hoofdletters en Verkortfelen.

M En moet ten 1. eene Hoofdletter gebruy-
ken wanneer men iet begint te fchryven:
ten 2. naer eenen Punctum; 'ten waer diën ge-
ftelt wierd ter oorzaak van eenige verkorting;
als: *Eerw.* voor *Eerweirden*; als dan niet om dat
den Zin daer niet eyndigt: ten 3. aen agtbaere
woorden; als: God, Hemel, Koning: ten 4.
aen eygene naemen; als: *Adam, Moyses, Roo-*
men, Jeruzalem: ten 5. aen de woorden, die
het bewerp behelzen van den redezin, den wef-
ken men befchryft, enz.

Men vind in d' oude Drukken VERSCHEYDE VER-
KORTSELEN, als: ē beteekent en; zoo ook

ō, on oft om.	Sr., Sieur. Hr., Heer.
dz, dat oft dit.	I. C., eerste Capittel.
B.E., by exempel.	2. v., tweede vers.
B.V., by voorbeeld.	3. §., derde stelling.
K.M., Keyzerlyke oft	No., numero, <i>Number.</i>
Koninglyke Majesteit.	&c., et cætera, <i>en het</i>
voorz., voorzegden.	<i>volgend.</i>
S., ofte St. Sinte.	enz., en zoo voords.
H., Heyligen.	Ps., post scriptum, <i>naer-</i>
N., verzwegen naem.	<i>fchrift.</i> enz.

H

HET OUD ROMEYNS CYFFERGETAL.

I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.
I 2 3 4 5 6 7 8 9 10

XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII.
11 12 13 14 15 16 17 18

XIX. XX. XXX. XL. L. LX. LXX. LXXX. LC.
19 20 30 40 50 60 70 80 90

100 C. 200 CC. *ofte* IIc.

300 CCC. *ofte* IIIc.

400 CCCC. *ofte* IVc.

500 D. *ofte* Vc. *ofte* 10.

600 DC. *ofte* VIc. *ofte* 100.

700 DCC. *ofte* VIIc. *ofte* 1000.

800 DCCC. *ofte* VIIIc. *ofte* 10000.

900 DCCCC. *ofte* IXc. *ofte* 100000.

1000 M. *ofte* CI0. *ofte* Ī.

10000 XM. *ofte* X̄.

100000 CM. *ofte* C̄.

1000000 MM.

10000000 XMM.

Men kan dus met deze zeven letters (IVXLCDM) alle geheele Numbers uytdrukken, die in oude tyden duyzend mael hunne weirde beteekenden, hebbende een schreefken boven hun, aldus:

Ī V̄ X̄ L̄ C̄ D̄ M̄

ONDERRIGTING Om Brieven te schryven.

E Enen Brief is eene uytdrukking onzer begeerte, en heeft dry deelen, te weten: het *Beginfel*, bestaende uyt *Eerbewyzing*, *Beweegreden*, *klagten*, enz. Ten tweeden, het *Bewerps* ofte *Lighaem*, behelzende de zaak, daer men over schryft. Ten derden, het *Slot*, bestaende in *eygene Vernedering*, *Hoogagting tot den genen*, aen welken men schryft, *Bevesting*, van *liefde* oft *vriendschap*, *Groetenis*, enz.

Men behoort te gebruyken een half blad onbevekt papier, al waer't dat den Brief maer bestond uyt dry regels. Men stelt den *Eernaem* twee oft dry vingers van den bovenkant van het papier; als dan wederom eene ruymte laetende voor het *beginfel* des Briefs: hoe meerdere *Eer* men iemand wilt bewyzen, hoe grooter men deze tuffchenruymte moet laeten, ook beter papier gebruyken.

Ten tweeden: Men moet de Brieven *dagteekenen*, daer voor stellende den naem der *Stad* oft *plaetse*, daer men uyt schryft; dit aen de *slinke zyde* op het *onderste* des Briefs; als mede aen de *regte eenige beleefde en dienstbereyde uytdrukking*, gevolgt van onzen *Naem*.

Ten derden: Dat men *voorzigtig* zy in 't schryven, *bezonderlyk* in zaeken van belang; want Brieven kunnen lang bewaert worden: ook behoort men *affchrift* te houden van onze Brieven, om altyd te kunnen nazien wat men geschreven heeft.

VERSCHEYDE

Nieuwjaer-brief.

Beminden Oom,

Schoon ik my laet voorstaen, dat U-E: niet twyffelt aen myne grootagting en genegenheyd t'uwærds, ik kan nogtans niet naerlaeten U-E: hier van nieuwe verzekering te geven met het vernieuwen des Jaers; wenshende, des zelfs geheelen loop ten opzigt van U-E: te wesen vol heyl en zegen, met gevolg van vele toekomende, waer door ik hope d'Eer en geluk te zullen hebben my nog langen tyd te tekenen,

Beminden Oom,

U-E: Ootmoedigsten Dienaer
en Neef

Brussel 1. des Jaers 1785.

2. Nieuwjaer-brief.

Zeer beminden Vader,

DE kinderlyke pligt gebied my d'eerste oogeblikken van dezen herjaerden Tyd waer te nemen, om U-E: toe-te-wenschen allen Hemel-zegen en tydelyke voordeelen, hopende nog vele jaeren deel in U-E: geluk te mogen nemen door herhaeling van dit tydsgebruik: want niets waer my zoo smertelyk als berooft te worden van zoo geminden Vader, wiens teerdere liefd en genegenheyd ik altyd erkentenis van hoogverpligte wederliefd zal tragten te betoonen, met de welke ik het geluk heb my te noemen

Zeer beminden Vader,

U-E: Onderdaenigen Zoon

3. *Brief: heylzaeme wenschen van Paesschen.*

Zeer agtbaere Joffer,

D'Eere van U-E: te schryven vleyt my te veel om aen de gelegenheden t'ontbreken, die my dat geluk bezorgen: dus myn voordeel beöogende met den aenstaenden Hoogtyd van Paesschen, wensche, dat God U-E: ayt zyne dierbaere genade-bron bevoigtige, en een langduerig leven tot ziele-heyl gunne: op dat ik my nog menigmael verëerd mag agten van met alle billyke hoogagting te wezen,

Altyd geëerde Joffer,

U-E: zeer verpligte en minste
Dienaeres

Dendermonde 2. Maert 1785.

4. *Brief: Antwoord op den voorgaenden.*

Zeer lieve Vriendin.

IK heb d'Eere U-E: geene mindere gelukwenschen toe-te-bieden, als U-E: aengenaem Schrift tot myn voordeel behelst, en verpligte my hoogelyk over U-E: gedagtenis en deelneeming in den gelukkigen welstand myner gezondheid; ik wilde, dat zy U-E: nuttig konde wezen: 'k zou opregtelyk toonen te wezen gelyk ik ben,

Zeer lieve Vriendin,

U-E: toegenegene Dienaeres

Gend 4 April 1785.

5. Brief: Aenmelding van Verlies.

Mynheer,

In Is tot onze grootste droefheyd, U-E: door dezen kennis te geven, dat het den Alderhoogsten behaegt heeft onze weerde teer-geliefde Moeder *Christina Goedbert*, Weduwe wylen *Jan Pennings*, naer een langzaam verval van kragten en eene bedlegering van vier dagen, voorzien zynde met alle H. Sacramenten van onze Moeder de H. Kerk, met volkomene kennis en bezondere onderwerping aen den wil des Alderhoogsten, in den ouderdom van 60 jaeren 9 maenden en 28 dagen, op den 17. dezer des avonds ontrent half zes ueren, uyt het tydelyk tot het eeuwig over-te-haelen: Hope en twyffele niet of haere ziel zal alreeds den Hemelschen loon genieten: indien de zelve nogtans onverhoopt door menschelyke krankheyd nog iets aen den Opperregter mogt verschuld zyn, zoo aanbevele de ziel in uwe gebeden, betrouwende, dat U-E: in deze onze regtmaetige droefheyd wel zult willen deel nemen; en wensche, dat d'Hemel U-E: nog vele jaeren voor diergelyk Sterfgeval genadelyk believe te behoeden; in welke hoop ik d'Eere heb te verblyven,

6. Brief van de zelve voort.

WY hebben d'Eer U-E: onder uytstorting van bittere traenen aen-te-melden, dat onzen beminden Broeder N. heden ten 9. ueren 'smorgens, in den ouderdom van 24 jaeren, zyne ziel aen zynen Schepper heeft over-

gelevert: Zyne verduldigheyd in zyne smertelyke Galziekte van dry maenden, en zyne ftigende godvrugtigheyd in het ontfangen der laetste Heylige Regten der Roomfche Kerke, doen ons hopen, dat hy verdient heeft de lukzalige Hemelkroon; maer gelyk d'Oordeelen Gods ondoorgrondbaer zyn, zoo verzoeken wy tot rust van zyne ziel U-E: gebeden met d'onze te ver-voegen.

7. *Brief van Vertrouwing.*

DE pynelyke droefheyd, de welke ik door U-E: Treurschrift gevoelt heb, doet my denken, hoe smertelyk het verlies van zoo ryk-begaefden en liefgetalligen eenigen Zoon moet wezen voor eenen teerhertigen Vader; ik geloove dat zoo onverwagten flag alle vertroosting overtreft, en dat de Natuer tyd noodig heeft om zig door treurtraenen en weezugten te ontlasten: nogtans, indien U-E: rypelyk overweegt het onzeker en gevaerlyk, dog onvermydbaar, sterfgeval, het geluk 't welk uwen Zoon voor eeuwig geniet, en d'ellende daer wy in deze wereld aen onderworpen zyn, U-E: zal meer aengeport wezen tot aenmerking der Godelyke voorzienigheyd, dan U te laeten verzwakken door weedom.

Laet ons denken, dat den genade-God, die zyn dierbaer Bloed zoo mildelyk voor den fterveling gestort heeft, hem haelt in het voordeeligst zyns levens: wilt niet beweenen de gelukzalige tegenwoordigheyd, de welke uwen Zoon geniet by dien regtveirdigen en goedertieren Opperregter, die ongetwyffeld zyne deugd beloont.

Teekene my met waere deelneming in U-E: droefheyd,

DE pligt en vriendschap, met de welke ik aen U-E: verbonden ben, gedoogen niet deze uer te laeten voor by gaen zonder na den staet van U-E: gezondheid te taelen.

Heden is my gezegd, dat U-E: overvallen door koortse, het bed moet houden: verzoeke dus my met den eersten post daer van kennis te laeten hebben: want zyt verzekerd, dat U-E: welvaerendheyt my ten hoogsten vernoegt en eene diergelyke tyding uyterlyk ontrufft.

In afwagting van Antwoord, hebbe d' Eere met haest dog bezondere aging te verblyven,

Brief van antwoord.

IK ben ten uytersten dankbaer over U-E: gedagtenis; en dat U-E: zig zoo haest deelnemende gelegen laet aen myne gezondheid: de koortse heeft de zelve wel een weynig ontstelt; dog deze is volgens verzekering van den Geneesheer van kleyn aenbelang.

Ik hoop U-E: hier van de proeve kortelings te doen zien, immers den 20. dezer het geluk en Eer te hebben U-E: myne verpligte dankzegging te komen doen persoonelyk en in volkomen welstand; gelyk ik wensche U-E: te zullen genieten.

E Y N D E.

Mag gedrukt worden. P. F. NYS, Deken van 't District van Dendermonde.

